Povilas Tebelškis

Degučių kapinyno 1995 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai

Degučių kapinynas (Rokiškio r., Obelių seniūn.) yra prie vieškelio Aleksandravėlė-Keležeriai.

1929 m. liepos 27 d. Degučių kaimo ūkininkas P.Stelemėkas, beardamas savo lauką, rado žmogaus griaučius su žalvariniais papuošalais (antkaklėmis, šešiomis apyrankėmis), kitais radiniais. Aptikti radiniai iš pradžių buvo privačioje kolekcijoje, iš kurios 1972 m. keli X-XI a. dirbiniai pateko į LNM ir keli - į RKM. Šiuo metu RKM radinių iš Degučių nėra ir jo darbuotojai neturi jokios informacijos apie jų likimą, o LNM saugomi 8 radiniai iš Degučių: trys žalvarinės antkaklės (viena kūginiais galais, dvi - gyvuliniais galais), keturios apyrankės (dvi įvijinės, dvi - gyvuliniais galais), vienas krūtinės papuošalas (AR 511:1-8) (pav.16). Buvusio RKM darbuotojo S.Juodelio užrašuose užfiksuota, kad 1959-1960 m. Degučiuose rasta antkaklė užkeistais galais, keturios apyrankės gyvuliniais galais (radiniai RKM). 1960 m. RKM iškasė perkasą kalvelėje į P nuo Stankevičienės sodybos, kur, žmonių teigimu, buvo rastas palaidojimas, tačiau nieko nerado. Sodyba buvo nugriauta apie 1947 m., o aštuntajame dešimtmetyje per jos teritoriją buvo nutiestas naujas vieškelis, gerokai pakeitęs šios teritorijos vaizdą. Aleksandravėlėje gyvenanti B.Striungienė bei Degučiuose gyvenanti V.Viršylienė nurodė, kad kažkokie radiniai buvo rasti dešinėje vieškelio pusėje (važiuojant iš Aleksandravėlės į Keležerius), o ne ten, kur šiuo metu pastatyta paminklinė lenta. Tą patį tyrinėjimų vadovui nurodė ir iš Degučių kilęs skulptorius V.Žuklys (šiuo metu gyvenantis Kaune), kuris pats buvo matęs 1929 m. rastus papuošalus, bei buvusio žemės savininko P.Stelemėko duktė V.Krasauskienė (šiuo metu gyvenanti Dusetose).

1995 m. vykdydamas programos "Neaiškios vertės objektų, įrašytų į archeologijos, istorijos, kultūros paminklų sąrašus, tyrimai" temą "Neaiškios vertės archeologijos paminklų žvalgomieji archeologiniai tyrimai", LKPC vykdė Degučių kapinyno (AR 941) žvalgomuosius archeologinius tyrimus.

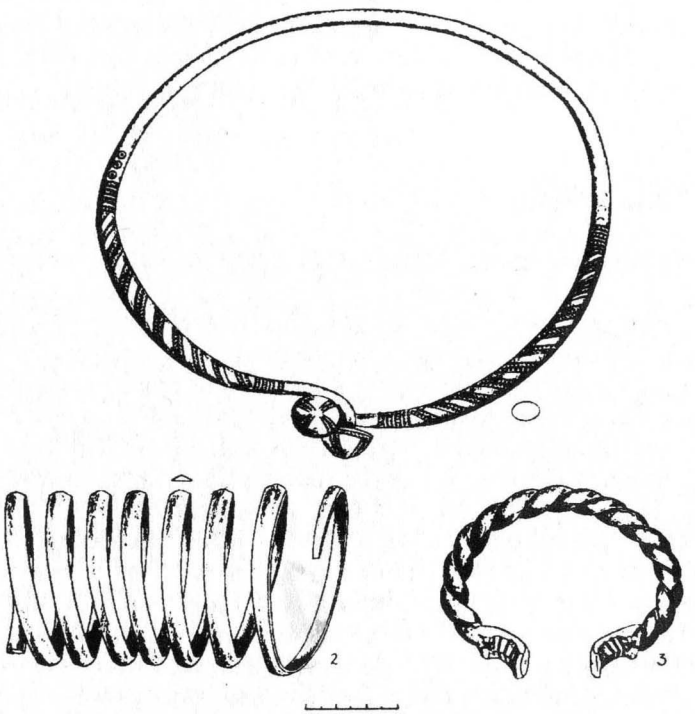

Pav.16. Atsitiktiniai radiniai
Fig.16. Accidental findings

Buvo tiriama teritorija, kurioje šiuo metu yra pažymėtas kapinynas (perkasos Nr.1-4), bei priešingoje vieškelio pusėje esanti kalvelė (perkasos Nr.5-7). Ši kalvelė buvo patikrinta ir su metalo ieškikliu.

Ištyrus 64 m^2 plotą ir patikrinus kalvelės teritoriją su metalo ieškikliu, kapų, jų liekanų bei archeologinių radinių nerasta. Remiantis tyrimų rezultatais bei gyventojų (V.Krasauskienės, V.Žuklio, B.Striungienės, V.Viršylienės) parodymais, reikia konstatuoti, kad Degučių kapinynas tikriausiai buvęs kalvelėje, esančioje į ŠV nuo vieškelio Aleksandravėlė-

Keležeriai. Jis, matyt, užėmė nedidelį plotą ir ilgus metus trukusių žemės dirbimo bei kitų darbų metu buvo sunaikintas. Siūloma Degučių kapinyną, kaip sunaikintą, išbraukti iš archeologijos paminklų sąrašo.

Povilas Tebelškis

Gilbonių senkapių 1995 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai

Gilbonių senkapiai, vadinami Katmilžiu (Panevėžio r., Smilgių seniūn.), yra kaimo ŠV dalyje, Šuojos upės dešiniajame krante. Senkapių teritorijoje prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo rasta žmonių kaulų, ietigalis. Tame pačiame kaime XX a. pradžioje būta ir pilkapių. 1909 m. vieną apardytą pilkapį kasinėjo I.Abramovas. Pilkapiai jau sunaikinti. Senkapių teritorijoje yra ūkininkės V.Čepaitienės sodyba (gyvenamasis namas, tvartas, rūsys, sodas). Dalis teritorijos dar prieš karą apsodinta pušimis.

1968 m. senkapius žvalgė LII, o 1982 m. - LKPC archeologai. 1992 m. nustatyta paminklo teritorija (3,01 ha) ir saugomo landšafto zona.

1994 m. Gilbonių senkapius tyrė LII (S.Urbanavičienė). Prie tvarto buvo iškastos 3 perkasos (52 m^2). Nei kapų, nei radinių nerasta.

1995 m. tyrimus tęsė LKPC. Iškastos 6 perkasos, kurių bendras plotas 56 m^2. Perkasos buvo kasamos ten, kur buvo laisvesnė teritorija, nes nemaža jos dalis užversta akmenų krūvomis, užkrauta lentomis, šienu. Tyrimų metu nustatyta, kad senkapių teritorijoje anksčiau buvo iškasta daug duobių bulvių saugojimui, čia stovėjo įvairios paskirties pastatai: mokykla, jauja, tvartas.

Perkasos Nr.6 kv.D-E-1-2, 1,03 m gylyje nuo žemės paviršiaus, užfiksuotas apardytas kapas Nr.1 (nuardyta griaučių dalis tarp kaukolės ir dubens kaulų). Palaidojimas orientuotas 232° (į PV). Kape palaidotas apie 30-35 m. amžiaus vyras. Rasti menki buvusių įkapių fragmentai (2 žalvarinių įvijų gabaliukai, neaiškaus geležinio dirbinio dalis) neleidžia tiksliau datuoti kapo. Tikėtina, kad pavienių kapų dar gali būti pušimis apsodintame plote. Šioje teritorijoje būtų tikslinga atlikti platesnės apimties archeologinius tyrimus.